

PYTANIA NA KURS CEREMONIARZA – IV SESJA.

I. KOMENTATOR

- Jaki jest cel komentarzy w Liturgii?**
Mają pomóc wiernym uczestniczyć we Mszy Świętej.
- Kto może pełnić funkcję komentatora?**
Zarówno mężczyzna jak i kobieta. Komentator(ka) musi mieć pojęcie kiedy dany komentarz przeczytać.
- Z jakiego miejsca komentator odczytuje komentarze?**
Zasadniczo spoza prezbiterium. Nigdy z ambony!
- Kiedy w czasie Mszy Świętej można stosować komentarze?**
*Na rozpoczęcie liturgii; Przed aktem pokutnym; Do liturgii słowa; Do procesji z darami;
Przed Modlitwą Eucharystyczną; Przed przekazaniem pokoju; Przed rozesłaniem;*
- Jak powinien zostać przygotowany komentarz?**
*Powinien być napisany na kartce i zatwierdzony przez kompetentną osobę.
Krótki, jasny, przejrzysty, prosty, zwięzły;
Tekst powinien zostać oprawiony w etui;*
- W jaki sposób powinno się odczytywać komentarze?**
*Spokojnym, ale nie monotonnym(nudnym) głosem;
W przyzwoitym stroju;*

II. MODLITWA POWSZECHNA

- Jaki charakter ma modlitwa powszechna?**
Błagalny (nie dziękczynny!)
- Jakie wezwania musi zawierać modlitwa wiernych?**
*w potrzebach Kościoła;
za rządzących państwami i o zbawienie całego świata;
za ludzi doświadczonych różnymi trudnościami;
za miejscową wspólnotę;*
- Ile wezwań może mieć modlitwa wiernych?**
Powinno być od 4 do 6 wezwań. Można gdy zajdzie prawdziwa potrzeba zwiększyć nieznacznie ilość do 7.
- W jaki dzień jest wykonywana najbardziej uroczysta modlitwa powszechna i z ilu wezwań się składa?**
W czasie wielkopiątkowej Liturgii Męki Pańskiej. 10 wezwań. Zapowiedź odśpiewuje diakon (a gdy go nie ma kantor/lektor, a nie koncelebrans!) a następnie sam celebrans w sposób zwykły odmawia orację.
- Czy modlitwa wiernych jest zawsze obowiązkowa? Dlaczego?**
Nie, ale zaleca się ją odmawiać w Mszach z udziałem ludu. W mszach prywatnych (lub z małą liczbą wiernych) można ją pominąć.
- Kto może odczytywać wezwania modlitwy powszechnej?**
Intencje modlitwy powszechnej podaje diakon, kantor, lektor lub inny wierny uprzednio wyznaczony i odpowiednio przygotowany.
- Skąd wygłasza się modlitwę wiernych?**
Stojąc przy ambonie lub w innym odpowiednim miejscu.

III. MUZYKA I ŚPIEWY LITURGICZNE

- Wyjaśnij jakie są relacje pomiędzy muzyką sakralną a Liturgią?**
Prawdziwa muzyka sakralna jest nierozdzielną częścią Liturgii.
- Jakie są zadania psalterzysty?**
Zadaniem psalterzysty jest wykonywanie psalmu lub innej pieśni biblijnej zamieszczonej między czytaniem.
- Jak inaczej nazywany jest Psalterzysta?**
Kantorem psalmu.
- Skąd wykonuje się psalm responsoryjny?**
Z ambony.
- W jaki sposób może być wykonywany psalm?**
*Sposób responsoryjny (tekst psalmu przeplatany refrenem);
Ciągły (refren odśpiewany jedynie na początku i końcu);*
- Czy psalm może być recytowany?**
Tak.
- Kim jest kantor?**
„Powinien być również kantor [...], który by podtrzymywał śpiew całego ludu i nim kierował. Co więcej, gdy nie ma chóru, kantor winien czuwać nad wykonaniem poszczególnych śpiewów[...].” OWMR 104
- Jakie są zadania kantora w Liturgii?**
*Kierować(dyrygować) śpiewem wiernych, dopasowywać go do śpiewu celebransa, scholi czy chóru;
Śpiewać antyfony na Wejście i Komunię Św., jeśli nie wykonują ich wierni, schola lub chór;*

*Intonować zamiast celebransa „Chwała na wysokości” i „Wierzę;”
Wykonywać psalm responsoryjny gdy nie ma psalterzysty;
Wykonywać razem z chórem/scholą aklamację przed Ewangelią.
Śpiewać intencje modlitwy powszechnej (nawet w Wielki Piątek!) gdy nie ma diakona;
Śpiewać sekwencję jeśli nie wykonuje jej chór ani schola;*

22. **Omów zasady doboru śpiewów w czasie Mszy świętej.**
Dobieramy śpiew wg kolejności: stosowna do antyfony, części Mszy, czytań mszalnych, formularza, charakteru Mszy (ślub, Msza za Ojczyznę...); Nie wolno wykonywać utworów o charakterze świeckim.
23. **Jakich instrumentów nie wolno używać w czasie Liturgii?**
Instrumentów hałaśliwych i rozrywkowych: fortepian, akordeon, mandolina, gitara elektryczna, perkusja, wibrafon.

IV. LEKTOR

24. **Kto to jest lektor?**
Świecki mężczyzna ustanowiony przez biskupa na całe życie do odczytywania Słowa Bożego. Poza nielicznymi przypadkami są to alumni seminarium, którzy 2 – 3 lat przed święceniami diakonatu przyjmują posługę lektoratu.
25. **Czym różni się lektor od ministranta Słowa Bożego?**
Lektor jest ustanowiony na stałą posługę. Ministrant Słowa Bożego tylko tymczasowo pełni funkcję lektora. MSłB może pełnić tymczasowo wszystkie zadania lektora.
26. **Jakie są zadania lektora?**
*Właściwe zadanie: Wykonanie czytań z Pisma świętego, z wyjątkiem Ewangelii oraz komentarzy.
Czynności jakie może warunkowo wykonać lektor:*
- Wykonanie III formy aktu pokuty po uzgodnieniu z celebransem.
 - Gdy nie ma diakona: wniesienie Ewangeliarza, podawanie intencje modlitwy powszechnej,
 - Gdy nie ma psalterzysty: wykonanie psalm między czytaniem.
 - W Mszy recytowanej: odczytanie antyfon.
27. **Jakie są zadania ministranta Słowa Bożego poza Liturgią?**
*Odpowiednie przygotowanie i opanowanie tekstu do odczytania.
Troska o księgi liturgiczne jakich używa (Ewangeliarz, Lekcjonarz, Mszał) i umieszczenie tych ksiąg w odpowiednio przygotowanym miejscu przed rozpoczęciem Liturgii (np. lekcjonarz na ambonie).*
28. **Jaka szata jest właściwą dla lektorów i psalterzysty w czasie Liturgii?**
Alba przepasana cingulum.
29. **Jak często powinny być prowadzone zbiórki lektorskie?**
Tak samo często jak spotkania grupy młodzieżowej (2 – 3 w miesiącu), ale można pozostać przy częstotliwości zbiorów ministranckich (co tydzień).

V. PROCESJE

30. **Skąd swój początek wzięła procesja? Od jakiego słowa pochodzi?**
Procesja ma swój początek w Starym Testamencie. łac. procedo, – cessi, – cessum co oznacza „iść naprzód.”
31. **Czym jest procesja?**
Procesja należy do gestów (OWMR 44!). Procesje są znakiem wędrowania ludu Bożego do ostatecznego celu.

VI. CEREMONIARZ

Na poniższe pytania należy odpowiedzieć na podstawie załączonych tekstów.

32. **W jakiej epoce należy szukać korzeni urzędu ceremoniarza?**
33. **Jakie 4 cechy powinien posiadać wzorowy ceremoniarz? (odpowiedzi nie muszą być dokładnie takie, ale mają zawierać pożądane cechy.)**
mieć dobrą pamięć; być spostrzegawczym i czujnym; być „zgrabnym oraz obrotnym;” być uduchowionym i pobożnym;
34. **Kto dawniej mógł pełnić funkcję ceremoniarza?**
Zasadniczo kapłani lub klerycy.
35. **Jakie przywileje posiadał ceremoniarz katedralny?**
36. **Co symbolizowało berło ceremoniarza?**
37. **Jaki dokument przewiduje funkcję ceremoniarza w Liturgii?**
38. **Kiedy rozpoczyna się posługa ceremoniarza?**
Jeszcze na długo przed rozpoczęciem Liturgii. Wszystkie przygotowania itd.
39. **Jaki strój jest strojem właściwym dla ceremoniarza?**
Alba przepasana cingulum.

FUNKCJA CEREMONIARZA

Tekst na postawie książki „Od kandydata przez stopnie ministranta, funkcję lektora i ceremoniarza do animatora”
ks. dra Grzegorza Rzeźwickiego

I. ZNACZENIE FUNKCJI CEREMONIARZA W LITURGII KOŚCIOŁA

Nowe Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego wyraźnie powraca do posługiwania ceremoniarza w Kościele: „Wypada, aby przynajmniej w katedrach i w większych kościołach był odpowiednio przygotowany mistrz ceremonii, który by się troszczył o należytą organizację czynności liturgicznych oraz o wykonywanie ich przez wyświęconych szafarzy i przez wiernych świeckich w sposób godny, w należyłym porządku i pobożnie” (OWMR 106). Wcześniejsze OWMR, z 1969 roku, mówi o takiej funkcji, ale nie nazywa jej dokładnie: „W większych kościołach i wspólnotach dobrze jest wyznaczyć kogoś, kto by się troszczył o należytą organizację czynności sakralnych i o wykonywanie ich przez służbę liturgiczną w sposób godny, w należyłym porządku i pobożnie” (stare OWMR 69).

Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów podkreśla, że w celu zapewnienia piękna, prostoty i porządku celebracji, szczególnie tej, której przewodniczy biskup, konieczny jest mistrz ceremonii, aby ją przygotował i poprowadził przy ścisłej współpracy z biskupem oraz innymi osobami odpowiedzialnymi za poszczególne jej części, zwłaszcza pod względem duszpasterskim. Mistrz ceremonii powinien być naprawdę znawcą świętej liturgii, jej historii i znaczenia, jej praw i przepisów. Winien się także orientować w dziedzinie duszpasterstwa i tak kształtować święte obrzędy, aby lud owocnie w nich uczestniczył i by odznaczały się pożądanym pięknem. Winien się troszczyć o przestrzeganie zasad świętych celebracji tak w zakresie ich ducha, jak i poszanowania prawomocnych tradycji Kościoła partykularnego, które mogą być pożyteczne z duszpasterskiego punktu widzenia (CE 34).

Mając na uwadze to, że dziś szeroki udział w liturgii Kościoła mają świeccy, kiedy w parafiach tworzą się zespoły liturgiczne i przeżywanie liturgii jest wspólnotowe, a sama liturgia, by mogła być godnie, pięknie i w należyłym porządku sprawowana – potrzebna jest funkcja ceremoniarza, który zajmie się jej przygotowaniem i będzie czuwał nad należytym jej przebiegiem. Choć funkcja ceremoniarza w jakimś stopniu jest przejęciem części odpowiedzialności kapłana za należyte organizowanie świętych czynności liturgicznych, to jednak trudno, aby taką posługę wykonywał ksiądz.

Należy iść w takim kierunku, żeby w żadnej większej wspólnotcie nie zabrakło ceremoniarzy zatroskanych o piękno liturgii. Od jej dobrego przeżywania przez każdego uczestnika celebracji liturgicznej zależy bowiem żywotność wspólnoty kościelnej. Wspólnotowe przeżywanie liturgii, zwłaszcza liturgii niedzielnej, jest szczególnie ważne w życiu parafii (por. DD 35). Sprzyjałoby to na pewno owocności duszpasterstwa, gdyby powstały we wspólnotach parafialnych zespoły takich osób, które swoją posługą ożywiałyby życie liturgiczne, a przez to również całe życie chrześcijańskie wiernych.

II. RYS HISTORYCZNY FUNKCJI CEREMONIARZA

Korzenie urzędu ceremoniarza¹ sięgają starożytności, skoro już w czasach apostoelskich Msza św. odprawiana była z niemałą okazałością. Św. Paweł zaleca, aby w Kościele wszystko odbywało się „godnie i w należyłym porządku” (1 Kor 14,40), co – według rozumienia wielu ojców Kościoła – odnosi się przede wszystkim do obrzędów.

Ceremoniarz mógł wtedy posiadać zupełnie inną nazwę albo jego obowiązki połączone były z jakimś innym urzędem, wszakże dla zachowania porządku sprawowanych celebracji nieodzowna była osoba kierująca ich przebiegiem. Stanowisko to zajmowali duchowni bardziej niż inni obeznani z liturgią².

Odkąd uroczystości liturgiczne nabrały pewnej okazałości, posługa koordynacji czynności wykonywana była przede wszystkim przez diakona. To on był odpowiedzialny za podział funkcji, informowanie zgromadzonych o tym, co mają czynić, dopilnowanie porządku.

W kolejnych wiekach funkcję tę, ze względu na jej dostojność, pełnili archidiaconi z pomocą diakonów i subdiakonów.

Urząd ceremoniarza powstał ok. XV w., gdy liturgię, ukształtowaną (między VIII a XV w.) na wzór ceremoniału dworu cesarskiego, wzbogacono o liczne obrzędy oraz szczegółowe przepisy ich sprawowania³. Spełniał go duchowny, którego zwano ceremoniarzem lub mistrzem ceremonii, to jest tym, pod którego kierownictwem mają być sprawowane wszystkie ceremonie. Miał on czuwać, aby służba Boża była spełniana z przystojnością odpowiednią, godnością i majestatem i by była zachowana w najdrobniejszych szczegółach do obowiązujących przepisów.

Przy Stolicy Apostolskiej papież mianował z grona kościelnych dygnitarzy kolegium ceremoniarzy, na czele którego stał ceremoniarz prefekt. W diecezjach biskup mianował dla kierowania celebracją pontyfikalną własną lub swego delegata, zarówno w kościołach katedralnych, jak i w innych kościołach diecezji, dwóch mistrzów ceremonii⁴.

Ceremoniarz, aby z pożytkiem mógł spełniać swój urząd, posiadał również pewne przywileje, które wszyscy inni duchowni, będąc w służbie Bożej, winni uszanować. Wszystkich (nie wyłączając członków kapituły) obowiązywało posłuszeństwo ceremoniarzowi w tym, co się tyczy ceremonii.

1 Szersze opracowania: por. S. Szczepaniec, *Ceremoniarz*, Kraków 1992; por. R. Gacek, *Ceremoniarz i jego posługa W Kościele*. Praca magisterska pod kierunkiem ks. dr hab. S. Szczepańca, Kraków 2002.

2 Por. A.J. Nowowiejski, *Msza święta. Wykład liturgii Kościoła Katolickiego*, Płock 1993, s. 368.

3 M. Pisarszak, *Ceremoniarz*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, kol. 9; por. B. Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 226.

4 A.J. Nowowiejski, *Msza Święta. Wykład liturgii Kościoła katolickiego*, dz. cyt., s. 369.

Spośród całego duchowieństwa ceremoniarza w liturgii wyróżniały jego insygnia. Zakładał sutannę koloru fioletowego z czarnymi guzikami i bez czerwonych wypustek (ceremoniarz katedralny) lub ubiór właściwy jego godności kościelnej (zwykle ceremoniarze papiescy) oraz komżę. Ceremoniarz katedralny nosił nadto w rękę berło, jako znak nie tylko swego urzędu, ale i obowiązku karcenia.

Po Soborze Trydenckim (1545-1563) posługa ceremoniarza obejmowała wiele różnorodnych zadań. Zaczyna on swoją posługę jeszcze przed rozpoczęciem liturgii. Najpierw przygotowuje przedmioty liturgiczne w prezbiterium, np. przybiera mszał oponą barwy szat i ustawia go na ołtarzu, wyszukawszy w pierw formularz mszy i założywszy zakładki, ustawia kielich na kredencji. W zakrystii kieruje obmyciem rąk biskupa: pomaga biskupowi zdjąć Cappam magnam i mucet i składa je ostrożnie w odpowiednim miejscu, daje znak dostojnikowi, który ma posługiwać przy obmyciu rąk; przy umywaniu rąk przez papieża klęknięciami i innymi ruchami kieruje dwóch ceremoniarzy. Daje też znak akolitom, którzy przynoszą szaty biskupa itp.

Przed wyjściem z zakrystii ceremoniarz daje znak do pokłonu krzyżowi. Przy wyjściu podaje wodę święconą subdiakonowi i diakonowi. W procesji wejścia i przy powrocie do zakrystii idzie obok celebransa. W odpowiednim momencie ceremoniarz daje znak różnym posługującym do wykonania przez nich czynności: chórowi, by odpowiedział; celebransowi i ministrantom, by zbliżyli się do ołtarza albo odeszli do swoich siedzeń; diakonowi, by wziął ewangelia, by zdjął biret przed procesją z ewangelia, by ucałował rękę biskupa po przeczytaniu przez tegoż Ewangelii; akolitom, by zanieśli ampułki na ołtarz; w czasie liturgii papieskiej – biskupowi zakrystianowi, by udał się do kredencji. Wzywa też celebransa, by usiadł albo wstał. Ceremoniarze chóru czuwają nad utrzymaniem zgodności w chórze.

Wielokrotnie ceremoniarz prowadzi (czy też: przeprowadza) różnych posługujących z miejsca na miejsce: celebransa i ministrantów; kaznodzieję do ucałowania ręki biskupa; diakona do ambony; subdiakona przed i po odśpiewaniu epistoły; subdiakona, archidiakona, audytora rotty przy przekazaniu znaku pokoju; posługujących przy obmyciu rąk papieża, przy ablucji; przygotowujących ołtarz; turyferarza i ministrantów ze świecami z i do zakrystii; turyferarza i akolitów do miejsca czytania Ewangelii i z powrotem. Ceremoniarz zajmuje się nakryciami głowy: odbiera od diakona i podaje mu birety diakona i celebransa, ilekroć muszą je zdjąć czy założyć; przed prefacją zdejmuje piuskę biskupowi; zakłada mu ją po Komunii św. Pomaga także w innych czynnościach.

Przed Soborem Watykańskim II ceremoniarzem był duchowny, zwany mistrzem ceremonii, który czuwał nad godnym i właściwym spełnianiem uroczystych czynności liturgicznych⁵. Po Soborze Watykańskim II Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów wskazuje wyraźnie, iż jego posługa nie jest zarezerwowana wyłącznie dla duchownych, czy chociażby zalecana tylko dla nich. Funkcję ceremoniarza może zatem pełnić osoba świecka, co oczywiście nie wyklucza możliwości wykonywania jej przez osobę duchowną.

III. ZADANIA MISTRZA CEREMONII

Przed ceremoniarzem stoją dwa główne zadania: najpierw ma on przygotować liturgię, a następnie pokierować jej przebiegiem. Składają się na to następujące czynności:

1. Uzgadnia szczegóły celebracji z jej przewodniczącym i wszystkimi osobami wykonującymi poszczególne czynności w zgromadzeniu.
2. Ustala skład zespołu liturgicznego oraz przydziela funkcje.
3. Przeprowadza próby zespołu, w terminie odpowiadającym jego członkom.
4. Przygotowuje miejsca celebracji i przedmiotów, które będą w niej potrzebne: ksiąg liturgicznych, paramentów, naczyń itd. Czyni to razem z zakrystianem.
5. Kieruje celebracją, tak by sprawowana była poprawnie i pięknie.
6. W stosownej chwili koordynuje czynności asysty, ministrantów, kantorów, celebransa i ewentualnie koncelebransów, jeśli są obecni.
7. Pełni czynności pomocnicze, jeśli nie ma specjalnie wyznaczonych do tego posługujących, np. obsługiwanie mikrofonu, podanie przewodniczącemu liturgii dodatkowych modlitw i tekstów nie zawartych w Mszale (komentarzy, wstępu i zakończenia modlitwy powszechnej, ogłoszeń itp.). To on formuje procesję na początku i na końcu celebracji; może też wydać komendę lub zrobić jakiś znak na rozpoczęcie procesji.

8. Interweniuje w sytuacjach nietypowych, gdy coś zakłóca normalny przebieg liturgii (np. brak klucza do tabernakulum, potrzeba dodatkowego przyniesienia wina, hostii, puryfikaterza itp.).

Funkcja ceremoniarza w liturgii domaga się od niego wielu umiejętności, powinien wziąć jeszcze pod uwagę inne sprawy:

- a) zawsze ceremoniarz powinien znać dokładnie miejsce celebracji (miejsca usługujących, przejścia procesji, kwiatów, mikrofonów), jej przebieg oraz osoby, które spełniają poszczególne funkcje;
- b) przygotowanie liturgii powinno uwzględniać zarówno techniczne, jak i duchowe aspekty liturgii;
- c) gdy zachodzą nieprzewidziane zmiany w czasie celebracji, ceremoniarz nie może wpadać w panikę ani czynić jakichś gestów wyrażających zdenerwowanie. Nie należy interweniować wtedy, gdy ingerencja w przebieg liturgii spowoduje jeszcze większe zamieszanie. Trzeba działać z maksymalną dyskrecją i spokojnie, uważnie wybierając czas koniecznych interwencji (nie w czasie przeistoczenia czy proklamacji Ewangelii). W Mszach św. z udziałem TV należy unikać przechodzenia przed obiektywem;
- d) ceremoniarz podczas wypełniania swej posługi powinien być ubrany w albę. Ceremoniarzem nie powinien być kon-

5 Por. A. Jougan, Słownik kościelny łacińsko-polski, Warszawa 1992 (wydanie IV, reprint z wydania III z 1958 r.), s. 82.

6 Por. T. Sinka, Ceremonie Mszy Świętej, Kraków 1998, s. 17-18; por. Katechizm służby liturgicznej, oprac. T. Bać, W. Kosmowski, Katowice 2010, nr 122, s. 45.

celebrujący kapłan. Diakon i kapłan będący ceremoniarzami mogą ubrać stulę tylko podczas rozdzielania Komunii św. lub pełnienia posługi przy tabernakulum;

e) dba on także o estetyczny wygląd asysty, jej ustawienie – według wzrostu, stanie w jednej linii, jednakowe postawy. Pilnuje ciszy i skupienia przed uroczystością, daje znak rozpoczęcia liturgii i opracowuje wcześniej jej kształt;

f) ceremoniarz w czasie obrzędów liturgicznych powinien być obok celebransa i ewentualne zmiany korygować w porozumieniu z nim.

Zasadnicza część pracy ceremoniarza odbywa się przed liturgią, kiedy to zobowiązany on jest przeciwyczyć z każdym członkiem asysty jego zadania i funkcje. Wszystkie osoby współpracują z ceremoniarzem, ale pod jego kontrolą. Aby liturgia mogła mieć swój właściwy przebieg przygotowany przez ceremoniarza i posługujących, ze strony sprawujących liturgię w prezbiterium i pozostałych uczestników, „obowiązuje” posłuszeństwo ceremoniarzowi w zakresie ceremonii⁷. W liturgii parafialnej zazwyczaj posługuje kilku ceremoniarzy, z uwagi na to, że jeden ceremoniarz nie jest w stanie sam podołać swoim obowiązkom. Zawsze jeden z nich powinien być ceremoniarzem głównym, a pozostali są subceremoniarzami.

Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów określa, że „mistrz ceremonii jest ubrany w albę lub w sutannę i komżę. Jeśli jest diakonem, może na czas celebracji ubrać dalmatykę i inne szaty właściwe dla swego stanu” (CE 36).

IV. FORMACJA CEREMONIARZA

Funkcja ceremoniarza jest posługiwaniem we wspólnocie, a to wiąże się z odpowiedzialnością i umiejętnością pracy w grupie. Do tej funkcji powinien być wybrany ktoś starszy, na pewno po przyjęciu sakramentu bierzmowania, mający u chłopców autorytet. Powinien być obdarzony charyzmatem kierowania zespołami, organizowania działania grup.

Ceremoniarz przechodzi specjalny kurs dla ceremoniarzy, który jest szkoleniem teoretycznym i praktycznym, a także połączony jest z formacją wewnętrzną. Formacja wewnętrzna jest bardzo ważna z uwagi na to, że jego zewnętrzne zaangażowanie się w liturgię i związane z tym pewne zdenerwowanie może pozbawić go czynnego i pobożnego w niej uczestnictwa.

Wierny świecki, który jest wezwany do tego, aby świadczył pomoc podczas celebracji liturgicznych, winien być należycie uformowany oraz wysoko cenić życie chrześcijańskie, wiarę, moralność i wierność wobec Magisterium Kościoła. Wypada, aby otrzymał on formację liturgiczną dostosowaną do jego wieku, stanu, rodzaju życia i stopnia kultury religijnej. Nie powinno się wybierać tych, których wyznaczenie mogłoby budzić zdziwienie wiernych (por. RS 46).

Formacja nie kończy się z chwilą dopuszczenia do posługi ceremoniarza, ale trwa dalej.

Przygotowanie do pełnienia tej posługi w parafii można ująć w następujący sposób:

Przygotowanie teoretyczne:

a) wiedza teoretyczna (ogólna) na temat liturgii Kościoła (teologiczne podstawy);

b) znajomość norm ogólnokościelnych, przepisów liturgicznych (Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego, 2002 r.; Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania OWMR, 2005 r.; Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów – wydanie w j. polskim 2013 r.);

c) wiedza teoretyczna na temat wszystkich stopni ministranckich, funkcji i posług (program KDSL-u, Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej, 2009 r.);

d) ukończenie kursu lektorskiego;

e) znajomość Ceremoniału posług liturgicznych;

f) nabieranie i rozwijanie swoich kompetencji przez ciągłe szkolenia (warsztaty liturgiczne).

Przygotowanie praktyczne:

a) umiejętność prowadzenia ćwiczeń odnośnie do postaw, gestów liturgicznych i wszystkich funkcji sprawowanych podczas liturgii;

b) umiejętność przygotowania i kierowania asystą liturgiczną;

c) powinien mieć za sobą pewne doświadczenie liturgiczne;

d) dbałość o wyeliminowanie wszystkiego, co nie odpowiada wewnętrznej naturze liturgii, a zachowanie tego, co jest z nią zgodne.

Formacja wewnętrzna:

a) dojrzałość chrześcijańska (życie sakramentalne i modlitwa, dojrzałość w wierze, nadziei i miłości);

b) udział w dniach skupienia;

c) uczestnictwo w oazach, które są wpisane w formację służby liturgicznej;

d) sumienne wypełnianie swoich obowiązków w parafii (wywiązywanie się z obowiązkowego służenia), w szkole i na studiach;

e) postawa koleżeńska i służebna;

f) dbałość w pełnieniu posługi o własne dobro duchowe i dobro duchowe wiernych.

Ceremoniarz jest mężem ceremonii, sługą Chrystusa, „rówieśnikiem aniołów”, którego zadaniem jest pilnować obrzędów Kościoła, jest pierwszym sługą liturgii⁸.

Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej stwierdza, że formacja ceremoniarzy ma charakter specjalistyczny. „W ramach ćwiczeń praktycznych kandydaci doskonalą swoje umiejętności kierowania zespołami ludzi posługujących w celebracjach niedzielnych i świątecznych, a także w czasie świętego Triduum Paschalnego, odpustu parafialnego i innych uroczy-

7 G. Marini, Sługa liturgii, Warszawa 2010, s. 16.

8 Por. H. Ettensperger, W służbie ołtarza, Poznań 1948, s. 51.

stości. Uczą się także przygotowywać zespoły liturgiczne na wielkie celebracje przeżywane w diecezji. Po ukończeniu kursu i odpowiedniej weryfikacji ceremoniarze otrzymują błogosławieństwo do spełniania swojej funkcji. Zaleca się, aby obrzędowi przewodniczył biskup” (nr 138, 140).

V. PRZYKAZANIA CEREMONIARZA⁹

1. Dbaj o to, by liturgia przebiegała w sposób piękny, prosty, w należyтым porządku i z możliwie największym pożytkiem duchowym dla wiernych.
2. Nie zaniedbuj osobistej formacji w zakresie teologii, historii i prawa liturgicznego.
3. Pełnienie funkcji ceremoniarza nie powinno przeszkodzić Ci w dobrym przeżywaniu liturgii.
4. Starannie przygotuj każdą liturgię z udziałem wszystkich zainteresowanych.
5. Dbaj o to, by ich formacja miała charakter zarówno techniczny, jak i duchowy.
6. Przygotuj w razie potrzeby inny wariant przebiegu celebracji i uprzedź o tym posługujących.
7. Podczas pełnienia posługi masz być jak powietrze – niezbędny, ale niewidoczny.
8. Nie rób wszystkiego sam podczas liturgii – dopuść też posługujących.
9. Interwencje w sposób naturalny i tylko wtedy, gdy jest to niezbędne.
10. W czasie liturgii podejmuj decyzje niezależnie od podpowiedzi czy wątpliwości innych jej uczestników.

⁹ W. Kosmowski, *Ceremoniarz – jak interweniować w trudnych sytuacjach?*, „Oaza” (Pismo Ruchu Światło-Życie), nr 45, wrzesień-październik 2000, s. 31.

FUNKCJA CEREMONIARZA W LITURGII

I. CEREMONIARZ W HISTORII

Już od czasów apostołskich w Kościele przywiązywano bardzo dużą wagę do dokładności wykonywania czynności liturgicznych. Św. Paweł pisał, aby w Kościele wszystko odbywało się „godnie i w należyтым porządku”.

Funkcja Ceremoniarza nie była od samego początku wydzielona. Tę funkcję na przestrzeni wieków pełnili różni ludzie, często diakoni lub inni posługujący. Określenie „ceremoniarz” pojawia się dopiero później, gdy liturgia stawała się tak rozbudowana, iż była konieczność powołania do tego oddzielnej osoby. Była ona szczególnie potrzebna w liturgii pontyfikalnej - biskupiej i papieskiej. Funkcja ta jest funkcją bardzo ważną, świadczy o tym to, że jeszcze do czasu Soboru Watykańskiego II i niedługo po nim, funkcję tę wypełniali zasadniczo kapłani (szczególnie, jako ceremoniarz katedralny) lub klerycy. Obecnie mogą ją sprawować wierni świeccy, ale Kościół zawsze powinien dbać o solidne przygotowanie tych osób na wielu płaszczyznach.

Cytując za portalem internetowym¹ od ceremoniarza wymagano następujących zdolności:

- o powinien być uczciwy w życiu i poważny;
- o posiadać odpowiednie wykształcenie teologiczne;
- o umiejętność pisania i mówienia po łacinie;
- o znajomość obrzędów wraz z ich znaczeniem tak, aby będąc zapytany, mógł rozwiązać każdą ważniejszą wątpliwość;
- o śpiew gregoriański;
- o posiadać odpowiednie księgi liturgiczne oraz komentarze do nich;
- o „ciała przystojność”

O cechach i przymiotach ceremoniarza pisze o. Ettenesperger: *„Jest rzeczą przez się zrozumiałą, że do pełnienia takiej służby musi ceremoniarz posiadać pewne szczególne przymioty. I tak musi nasamprzód mieć dobrą pamięć, gdyż winien znać na wskroś wszystkie ceremonie. Musi dalej posiadać spostrzegawcze i czujne oko, żeby nim ogarniać zawsze całość wszystkich czynności i gdzie zachodzi potrzeba, samemu je uzupełniać. Powolne i marzycielskie natury nie nadają się do tej służby. Nie nadają się do niej również ludzie niezdarni i ociężały. Ceremoniarz, bowiem musi być zgrabnym oraz obrotnym w ruchach i umieć pewne niedociągnięcia, które zdarzają się przy świętej służbie, w sposób niepodpadający i szybki naprawiać. Aby ceremoniarz mógł to swoje zadanie, wymagające tyle zewnętrznej uwagi, spełniać również pobożnie i budująco, musi być wreszcie człowiekiem uduchowionym i pobożnym, człowiekiem, który rozumie, że wszędzie należy dbać o skupienie ducha i modlitwy, który swoje zewnętrzne funkcje ożywia tym duchem i na zewnątrz czyni tylko tyle, ile rzeczywiście wymaga od niego piękne i godne wykonanie liturgii.”*

Jak podaje ks. Robert Gacek² z funkcją ceremoniarza wiązały się też pewne przywileje – ceremoniarz katedralny miał przywilej noszenia fioletowej sutanny, ale bez czerwonych obszyć, oraz miał prawo trzymać berło, które oznaczało jego władzę i było symbolem prawa do karcenia.

Ceremoniarz, żeby mógł z pożytkiem spełniać swój urząd, posiadał również pewne przywileje, które wszyscy inni duchowni, będąc w służbie Bożej, winni uszanować. Wszystkich (nie wyłączając członków kapituły) obowiązywało posłuszeństwo ceremoniarzowi w tym, co się tyczy ceremonii. Mieli zważać nie tylko na jego słowa, ale - zwracając ku niemu oczy - również na każde jego skinienie lub znak, choćby lekki, a nawet na jego spojrzenie, wskazujące, co należy czynić. Gdyby ceremoniarz sam nie mógł podołać obowiązkowi, spośród innych duchownych mógł sobie wybrać pomocników (subceremoniarzy); miał również prawo zastąpić się przez kogoś innego. Ceremoniarz, gdy spostrzegł, że ktoś nie ma w poszanowaniu rubryk, miał obowiązek zgłosić to ordynariuszowi.

II. CEREMONIARZ W DOKUMENTACH

Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego mówi o ceremoniarzu w dwóch punktach ustalając jego miejsce w liturgii i Kościele oraz zadania:

„106. Wypada, aby przynajmniej w katedrach i w większych kościołach był odpowiednio przygotowany **mistrz ceremonii**, który by się troszczył o należytą organizację czynności liturgicznych oraz o wykonywanie ich przez wyświęconych szafarzy i przez wiernych świeckich w sposób godny, w należytych porządku i pobożnie”

„111. Każdą celebrację liturgiczną należy starannie przygotować przy zgodnym współudziale wszystkich zainteresowanych oraz przy użyciu mszału i innych ksiąg liturgicznych, tak, co do strony obrzędowej, jak i spraw duszpasterskich czy muzyki. Dokonuje się tego pod kierunkiem rektora kościoła, uwzględniając także zdanie wiernych w sprawach, które ich bezpośrednio dotyczą. Kapłanowi zaś przewodniczącemu celebracji przysługuje zawsze prawo decydowania o tym, co należy do jego zadań”

III. CEREMONIARZ DZIŚ

Mistrz ceremonii, a więc **ceremoniarz** jest wymieniany pośród osób pełniących różne inne funkcje, pośród osób świeckich. Zasadniczo, więc świecki może tę funkcję wypełniać, a nawet lepiej, gdy czyni to osoba świecka, gdyż osoba posiadająca święcenia może wtedy wypełniać swoją właściwą funkcję, wynikającą z posiadanych święceń.

Dziś ceremoniarz, aby dobrze mógł wypełniać swoje zadania ponadto musi:

- o **umieć podejmować szybko decyzję**, a więc również **posiadać konkretną wiedzę**;
- o **znać na wskroś zadania wszystkich członków liturgii, także duchownych!**
- o **być osobą wyjątkowo taktowną, a jednocześnie otwartą i potrafiącą pracować z innymi**;
- o **umieć działać dyskretnie**, bez wzbudzania zamieszania i paniki (**najlepszym ceremoniarzem jest taki ministrant, który wypełni swoją funkcję w taki sposób, że nawet doświadczony obserwator liturgii (ksiądz, inny ceremoniarz) nie będzie w stanie powiedzieć kto pełnił funkcję ceremoniarza.**
- o ograniczyć do minimum zbędny ruch w przygotowaniu i przebiegu liturgii (warto, aby po przeciwnej stronie w prezbiterium znajdował się przynajmniej jeden precenor³); jeżeli któraś z czynności musi już zostać wykonana, ale pozostało odpowiednio wiele czasu to należy powstrzymać się z nią, aż do takiego momentu, w którym wykonanie jej nie zakłóci w liturgii poprzez zbytne zwrócenie uwagi wiernych⁴.
- o powstrzymać⁵ się od wykonywania tych funkcji, które mogą zostać wykonane przez pozostałych członków służby liturgicznej (np. śpiew psalmu, przygotowanie ołtarza).
- o **pogłębiać własną duchowość oraz dążyć do bycia wzorem pokory!**
- o porozumiewać się w dyskretny i naturalny sposób z pozostałymi członkami zespołu liturgicznego (np. delikatny znak ręką albo krótkie polecenia po polsku lub łacinie)
- o analizować, przewidywać i wyprzedzać myślami kolejne etapy liturgii (szczególnie poprzez zauważenie braków). Spostrzeżenie braku klucza lub hostii w momencie gdy kapłan go o tym poinformuje stanowi kompromitację tegoż ceremoniarza! W tym momencie staje się „**chłopcem na posyłki.**”
- o być **pierwszym sługą liturgii**;
- o wymagać przede wszystkim od siebie (komu więcej dano od tego więcej się wymaga⁶) - nieporozumieniem jest, gdy ceremoniarz przypomina o eleganckim ubiorze, a sam co niedzielę nie przychodzi w garniturze;
- o poświęcić w kościele wystarczająco dużo czasu. Ceremoniarzu, przyjdź pierwszy, a wyjdź ostatni – im więcej czasu spędzisz chodząc na próbach, tym mniej będziesz chodził w trakcie liturgii;

2 Ks. Robert Gacek – „Ceremoniarz w historii i we współczesnych dokumentach Kościoła”

3 Precenor – pomocnik ceremoniarza, prowadzi procesje, wskazuje miejsca członkom liturgii, jest wszędzie tam, gdzie nie może być sam ceremoniarz.

4 Przykładowo klucz do tabernakulum można zlecić przynieść podczas procesji z darami, okadzeń czy rozdawania lub zbierania mszalików. Nigdy podczas śpiewu Gloria, Ewangelii czy zasadniczych części Modlitwy Eucharystycznej, Ojciec Nasz. Brakującą ilość hostii można uzupełnić podczas przygotowania ołtarza.

5 Chodzi jedynie o głównego ceremoniarza! Precenorzy i lektorzy, którzy w innym dniu pełnili funkcję ceremoniarza nie są ograniczeni, a wręcz powinni zostać zaangażowani do mniej reprezentatywnych funkcji.

6 „Komu wiele dano, od tego wiele wymagać się będzie; a komu wiele zlecono, tym więcej od niego żądać będą.”(Łk 12:48)

IV. STRÓJ CEREMONIARZA

W książce „Sługa liturgii”⁷ – wyczytać można, iż ceremoniarz strojem nie wyróżnia się od reszty ministrantów, jako osoba świecka powinien nosić **albę, przepasaną cingulum oraz gdy alba nie zakrywa zwykłego ubioru pod szyją, może założyć humerał**. W diecezji tarnowskiej dla wyróżnienia ceremoniarz ubiera krzyż. Ułatwia to zidentyfikowanie go podczas uroczystości, w których uczestniczą księża z zewnątrz, dlatego powinien on go nosić zawsze! Ceremoniarz kategorycznie powinien unikać noszenia pasa lub innych wyróżniających elementów. Na pewno nie jest to oznaka pokory, a raczej hipokryzji, gdyż sam wie, że takie „dodatki” nie są poprawnym strojem.

Ponieważ powinien stanowić wzór poszanowania miejsca celebracji, również ubranie, jakie nosi pod strojem liturgicznym powinno być odświętne i uroczyste. Obuwie inne niż czarne półbuty oraz krótkie spodenki, czy też spodnie/obuwie sportowe dyskwalifikują taką osobę. Ceremoniarz duchowny może używać stroju chórowego – więc **sutanny z komżą**.

Funkcja ceremoniarza to zaszczyt, ale również olbrzymia odpowiedzialność, ogrom włożonej pracy. Ceremoniarz musi wiedzieć i umieć to, co wykonują wszyscy poszczególni członkowie „zespołu liturgicznego.”

Artur Gondek

V. BIBLIOGRAFIA I LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA:

- o ks. dr Grzegorz Rzeźnicki, Od kandydata przez stopnie ministranta, funkcję lektora i ceremoniarza do animatora liturgicznego, rozdział XI. Posługa ceremoniarza
- o ks. Robert Gacek, Ceremoniarz w historii i we współczesnych dokumentach Kościoła, www.kkbids.episkopat.pl/uploaded/a46/Anamnesis46-5eGacek.pdf
- o ks. Guido Marini, Sługa liturgii
- o Łukasz Wolański, Ceremoniarz (mistrz ceremonii) i jego funkcja w liturgii, <http://www.liturgia.pl/blogi/woland/Ceremoniarz-mistrz-ceremonii-i-jego-funkcja-w-liturgii.html>

7 Ks. Guido Marini – „Sługa liturgii”. Mons. Marini od 2007 roku pełni urząd Mistrza Papieskich Ceremonii Liturgicznych, czyli pozostaje głównym Ceremoniarzem Watykanu.